

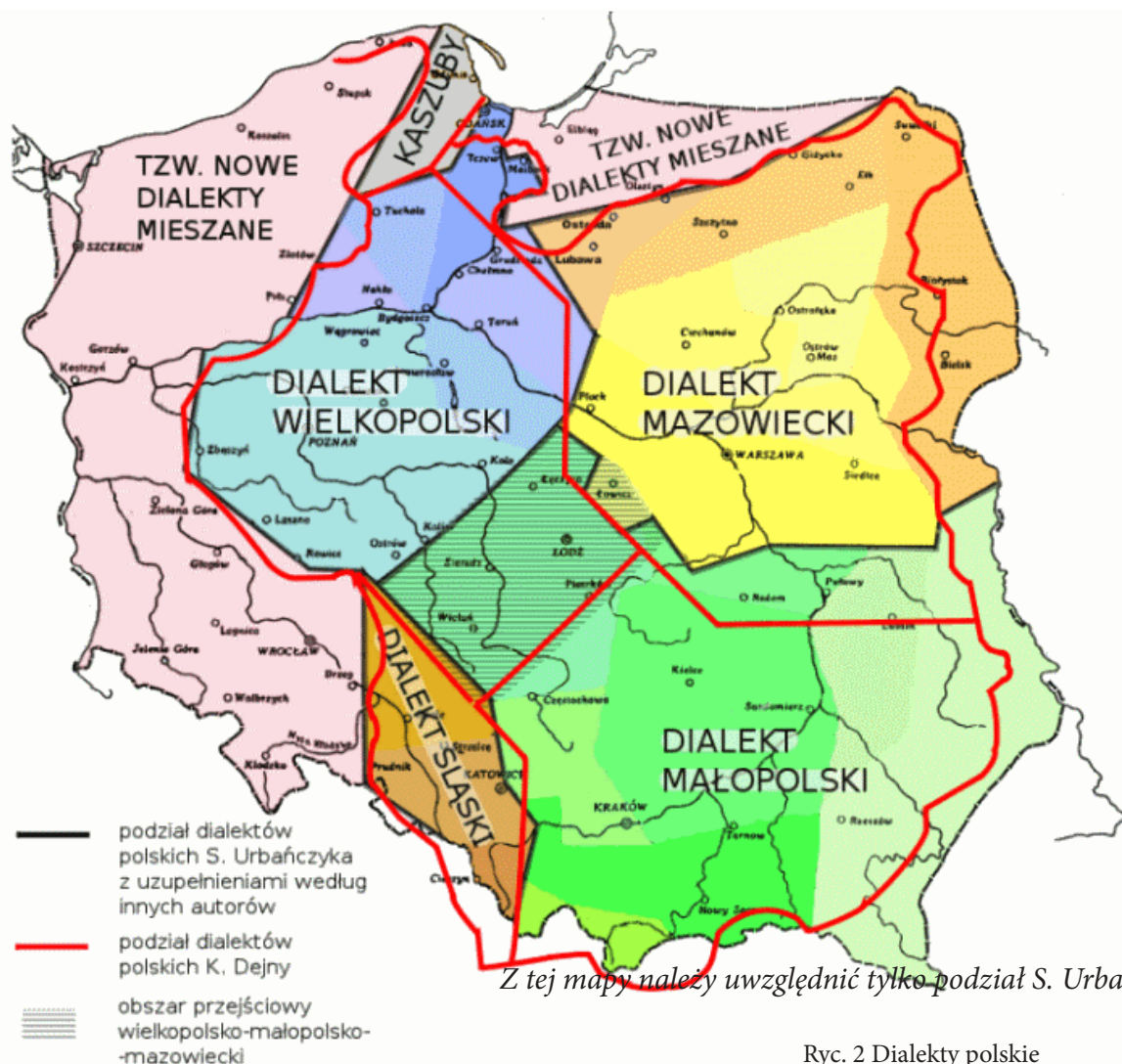
Język

Język polski, którym posługujemy się na co dzień, kształtował się przez wieki na podstawie dialektów, czyli języków plemion, które współtworzyły państwo polskie u jego początków. Polanie mówili własnym dialektem, Wiślanie własnym. W połowie IX wieku na terenach, które później weszły w skład państwa polskiego, zamieszkiwali także Dziadoszanie, Bobrzanie, Ślężanie, Łędzianie, Pomorzanie i Mazowszanie, a każdy z tych ludów, oddzielony od innych nieprzebytymi puszciami, wykształcił własną mowę. Wszystkie one były pokrewne, słowiańskie, jednak różniły się nieco. W miarę rozwoju państwa pojawiła się potrzeba wspólnoty językowej - tak powstała polszczyzna ogólna, która miała coraz większe znaczenie. Kształtowała się głównie w ośrodkach władzy królewskiej. Za panowania Piastów dominujący wpływ na jej kształt miał dialekt wielkopolski, za Jagiellonów - małopolski. Po przeniesieniu stolicy do Warszawy, wzrosły wpływy dialektu mazowieckiego. W dzisiejszym języku polskim znaleźć można wiele śladów, świadczących o jego złożonym rodowodzie. Także i w gwarach, czyli mowie mieszkańców wsi, tkwią zabytki dawnej polszczyzny. Kościół, szkoła i urzędy przyczyniły się do unifikacji języka polskiego. Trzeba też pamiętać, że język polski początkowo był językiem narodowym, pozostającym w cieniu dominującej powszechnie w Europie łaciny, którą posługiwała się dyplomacja, nauka i literatura. W liturgii kościelnej obowiązywała do połowy XX wieku, choć kazania głoszone po polsku. W czasach zaborów Polacy byli poddani rusyfikacji i germanizacji. Polszczyzna przetrwała dzięki Kościołowi, literaturze, świadomym działaniom inteligencji polskiej, ale także i dzięki wierności mieszkańców wsi, którzy posługiwali się polskimi gwarami, dziedziczonymi po przeszłych pokoleniach i zachowywani mi dla kolejnych.

Dialektologia - nauka zajmująca się geograficznym zróżnicowaniem języka, a więc badaniem i opisem dialektów i gwar, czyli głównie mowy ludności wiejskiej

Charakterystykę dialektów znajdziesz na: www.dialektologia.pl

Dialekty polskie

Ryc. 2 Dialekty polskie

W obrębie każdego dialektu mieści się wiele gwar. Choć każda wieś mówi po swojemu, dialektologia wyznacza szersze granice gwary, koncentrując się na wspólnych cechach mowy danego regionu.

Szczegółowy opis każdej z głównych gwar, które należą do poszczególnych dialektów znajdziesz na stronie **[www. dialektologia.pl](http://www.dialektologia.pl)**

W obrębie każdej gwary istnieje wiele lokalnych odmian. Ilustruje to znane powiedzenie: „Co wieś, to inna pieśń”. Najlepiej znają je jej mieszkańcy. Największy urok gwar leży w ich różnorodności.

W ostatnich dekadach gwary zanikają. Wraz z nimi ginie pewien świat, który niesie w sobie pamięć dawnego życia. Ze względu na to należy gwary otoczyć szczególną opieką, dokumentować je nagraniami i kultywować jako istotną wartość polskiego dziedzictwa narodowego.

Nawet tam, gdzie już dziś na co dzień nie używa się gwary, pozostało wiele pamiątek po czasach, kiedy odgrywała ona główną rolę. Odnaleźć je możemy w lokalnych nazwach miejsc (toponimy), przedmiotów, które kiedyś należały do codziennego użytku, w dawnych piosenkach, opowieściach, zagadkach, przyśłowach. W wielu regionach Polski jeszcze dzisiaj usłyszeć można żywą gwarę, a ich mieszkańcy otaczają ją coraz bardziej świadomą troską. Znajomość gwary jest bardzo cenną kompetencją językową i w żaden sposób nie koliduje z posługiwaniem się poprawną polszczyzną. Ci, którzy znają gwarę, mają do dyspozycji dwa języki oraz wgląd w dwa światy.

Polskę zamieszkują także mniejszości narodowe i etniczne. W związku z tym oprócz języka polskiego oraz poszczególnych gwar, można gdzieś usłyszeć języki obce: słowacki, łemkowski, ormiański oraz romski.